

Demokratiaohjelman työryhmän kokous 1/2026; Pöytäkirja

Aika 29.1.2026 klo 13.00–15.00

Paikka Microsoft Teams

Osallistujat

(varajäsen suluissa):

(x) Johanna Suurpää, oikeusministeriö (puheenjohtaja)
(x) Henni Axelin, opetus- ja kulttuuriministeriö (varapuheenjohtaja)

(-) Niklas Wilhelmsson, oikeusministeriö
(-) (Jyrki Jauhiainen)

(-) Sanna Malkki, valtioneuvoston kanslia
(-) (Risto Alatarvas)

() ~~Pekka Hukka, ulkoministeriö~~
(-) (Annamari Tornikoski)

(x) Hanna Partanen, sisäministeriö
(-) (Maarit Nikander)

() ~~Timo Tuovinen, puolustusministeriö~~
(-) (Eijaliisa Kettunen)

(x) Markku Mölläri, valtiovarainministeriö
(-) (Katju Holkeri)

() ~~Aki Tornberg, opetus- ja kulttuuriministeriö~~
(x) (Erno Hyvönen)

(-) Antonia Husberg, maa- ja metsätalousministeriö

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Oikeusministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

(-) (Sami Tantarimäki)

(-) Eero Salojärvi, liikenne- ja viestintäministeriö

(-) (Hanna Laurila)

(-) ~~Johanna Huovinen, sosiaali- ja terveysministeriö~~

(-) (Riikka Pellikka)

(-) ~~Heta Elena Heiskanen, ympäristöministeriö~~

(x) (Pekka Harju-Autti)

Sihteeristö:

(x) Sini Keinonen, opetus- ja kulttuuriministeriö

(x) Liisa Männistö, oikeusministeriö

(x) Nina Suorsa, oikeusministeriö

Kutsutut asiantuntijat:

(-) Anna Bruun, työ- ja elinkeinoministeriö

(x) Sami Demirbas, oikeusministeriö

(x) Jussi Kanner, ulkoministeriö

(x) Laura Kuusio, sosiaali- ja terveysministeriö

(x) Marja Liukko, valtiovarainministeriö

(x) Laura Nurminen, oikeusministeriö

(x) Eero Pelkonen, puolustusministeriö

(x) Jaana Tapanainen-Thiess, valtioneuvoston kanslia

(-) Katri Viinikka, ulkoministeriö

Esityslista

- 1 **Kokouksen avaus ja läsnäolijoiden toteaminen**
Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 13.01. Todettiin läsnäolijat.
- 2 **Esityslistan hyväksyminen**
Hyväksyttiin muutoksitta.
- 3 **Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen (liite 3.1)**
Hyväksyttiin pöytäkirja julkaistavaksi Hankeikkunassa.
- 4 **Luonnos hallituksen esitykseksi kuntalain (410/2015) muuttamiseksi**
Neuvotteleva virkamies **Marja Liukko** valtiovarainministeriöstä kertoi, että valtiovarainministeriö valmistelee hallituksen esitystä kuntalain (410/2015) muuttamiseksi vuonna 2026. Valmistelun taustalla on esiin noussut tarve selkiyttää valtiovarainministeriön toimivaltaa kuntien toiminnan ja talouden varautumisen yleisessä ohjauksessa sekä eräät muut kuntalain sääntelyssä havaitut täsmentämistarpeet.

Tarkoitus on mm. täsmentää laissa nuorisovaltuuston oikeutta tehdä kuntalain 23 §:n mukaisia aloitteita. Tarkoitus on myös tehdä vastaavat aloiteoikeuden täsmennykset vanhus- ja vammaisneuvostojen osalta. Lisäksi tarkoitus on lisätä lakiin säännös, jonka mukaisesti vanhusneuvoston sijasta kunnanhallitus voisi asettaa muun vastaavan ikääntyneiden henkilöiden vaikuttajaryhmän. Luonnos hallituksen esitykseksi lähetetään lausunnoille helmikuun alussa (8 viikkoa) ja viedään eduskuntaan huhtikuun lopussa (vko 18). Lakimuutokset pyritään saattamaan voimaan mahdollisimman pian vuoden 2026 aikana.

Päätös: Kuultiin alustus ja merkittiin se tiedoksi sekä huomioitavaksi asiakohdan 5 keskustelussa.

5 Aloite- ja kuulemisjärjestelmien kehittäminen: keskustelu jatkotoimista

Erityisasiantuntija **Sami Demirbas** oikeusministeriöstä esitteli oikeusministeriön 17.6.2025 julkaiseman, parlamentaarisesti ja asiantuntijatyöryhmän valmistelun perusteella laaditun [arviomuistion](#), jossa tarkastellaan, miten kansalaiset voivat osallistua valtion, kuntien ja hyvinvointialueiden päätöksentekoon. Työryhmän edellisessä kokouksessa käytiin läpi arviomuistiossa esitetyt linjaukset ja päätettiin jatkaa keskustelua siinä esitetyistä toimenpide-ehdotuksista työryhmän seuraavassa kokouksessa.

Arviomuistion mukaan kansalaisaloite-, hyvinvointialuealoite- tai kuntalaisaloitejärjestelmään tai kuulemisjärjestelmiin ei liity ajankohtaista tarvetta uudistaa sääntelyä. Sen sijaan muistiossa ehdotetaan, että aloitteiden käsittelyn seuranta kehitetään kustannustehokkailla ratkaisuilla. Hyvinvointialueiden ja kuntien aloiteviestintää ehdotetaan myös lisättäväksi. Ministeriöitä kannustetaan toteuttamaan uudistetun kuulemisoppaan hyviä käytäntöjä lainvalmistelussa ja seuraamaan miten ne toteutuvat. Lisäksi korostetaan kansalaisten ja sidosryhmien kuulemisen ja osallistumisen mahdollisuuksien huomioimista digitaalisten kehittämishankkeiden toteuttamisessa. Arviomuistiossa myös suositellaan toteuttamaan kansalaisaloitteen elinkaaren seurattavuuden parantamista kustannustehokkailla ratkaisuilla.

Kuntia ja hyvinvointialueita suositellaan esimerkiksi lisäämään päätöksenteon kansalaislähtöisyyttä sekä muodostamaan osallistumismenetelmistä tarpeisiin vastaava kokonaisuus, joka on tiiviisti yhteydessä valmisteluun, päätöksentekoon ja seurantaan. Päätöksenteon kansalaislähtöisyyttä voitaisiin lisätä esimerkiksi puntaroivien asukaspaneelien ja vastaavien deliberatiivisen eli keskusteleavan demokratian keinojen avulla, joista kunnilla ja hyvinvointialueilla on jo hyviä kokemuksia ja käytäntöjä. Lisäksi suositellaan kehittämään kuntalais- ja hyvinvointialuealoitteiden seurattavuutta sekä aloiteoikeuksista informointia kustannustehokkailla ratkaisuilla.

Erityisasiantuntija **Laura Nurminen** kertoi meneillään olevasta aloitepalveluiden kokonaisuudistuksesta. Oikeusministeriö uudistaa nykyiset aloitepalvelut ([kansalaisaloite.fi](#), [kuntalaisaloite.fi](#) ja [hyvinvointialuealoite.fi](#))

yhdeksi kokonaisuudeksi. Uudistuksen tarkoituksena on tuoda aloitepalvelut samalle alustalle niin, että käyttäjän on helppoa jatkossa sekä tehdä aloitteita että kannattaa niitä, kun palvelut ovat käyttöliittymältään samankaltaisia ja yhdessä paikassa. Samalla kun palvelut viedään samalle alustalle, niitä kehitetään käytettävyyden ja saavutettavuuden osalta. Lisäksi selkeytetään palvelukokonaisuutta ja parannetaan käyttäjien tiedonsaantia, mahdollistaen sujuvampi aloitteiden tekeminen ja kannattaminen. Kansalaisaloitepalvelun osalta uudistuksen yhteydessä mahdollisestaan aloitteiden toimittaminen eduskuntaan palvelun kautta.

Asiantuntija **Nina Suorsa** oikeusministeriöstä esitteli toimenpiteitä, joilla kuntalais- ja hyvinvointialuealoitteiden seurattavuutta sekä aloiteoikeuksista informointia kehittää kustannustehokkaasti. Kunnat ja hyvinvointialueet voivat vastata julkisesti kuntalaisaloite.fi- ja hyvinvointialuealoite.fi-palveluissa niille tehtyihin aloitteisiin. Jatkossa myös kunnat voivat antaa aloitteille myös julkisia väliaikatietoja. Julkisesti palvelussa näkyvät väliaikatiedot ja vastaukset lisäävät avoimuutta. Vastauksen antaminen julkisesti palvelussa ei ole pakollista: vain harva aloite saa tätä nykyä julkisen vastauksen palvelussa. Ratkaisuna olisi kannustaa kuntia ja hyvinvointialueita käyttämään sähköisiä aloitepalveluita ja vastaamaan aloitteisiin nykyistä aktiivisemmin.

Suorsa totesi, että ehdotuksia aloitepalveluita koskeviksi lainsäädäntömuutoksiksi on pohdittu arviomuistiossa. Tällä hetkellä kuntalaisaloite.fi- ja hyvinvointialuealoite.fi-palveluista ei säädetä kuntalaissa tai laissa hyvinvointialueista. Kuntalain avaamisen yhteydessä voisi olla tilaisuus keskustella mahdollisista muutostarpeista.

Puheenjohtaja totesi, että [demokratiaohjelman toimeenpanosuunnitelmassa](#) arviomuistioon viitataan toimenpiteissä TP6 (nuorisovaltuustojen asema), TP21 (puntaroivat keskustelut), TP22 (hyvinvointialueuudistuksen vaikutukset osallistumisoikeuksien toteutumiseen) ja TP26 (tietopyynnön sekä kuntalais- ja hyvinvointialuealoitteen tunnettuus, käyttö ja kehittäminen).

Keskustelussa todettiin, että hyvinvointialueiden ohjaamisessa keskeisessä roolissa ovat valtiovarainministeriön lisäksi myös sosiaali- ja terveysministeriö sekä sisäministeriö. Mediassa ja sidosryhmäkeskusteluissa on noussut esiin, että kansalaiset kokevat heikkoa osallisuutta hyvinvointialueiden päätöksentekoon ja vaikuttamiseen. Tarvittaisiin yhteistä demokratiapolitiikkaa ja tietoisuuden lisäämistä alueellisen demokratian ja osallisuuden vahvistamiseksi. Nostettiin myös esiin arviomuistiossakin todettu seikka, että hyvinvointialueesta annettua lakia ei ole vielä arvioitu jälkikäteen. Tulisi pohtia, milloin hyvinvointialueiden aloiteoikeuksien toteutumista olisi ajankohtaista arvioida. Todettiin, että viimeistään seuraavalla hallituskaudella olisi tarpeen tarkastella kuntalain ja hyvinvointialueista annetun lain demokratiaa, aloiteoikeuksia ja osallistumista koskevia säännöksiä ja harkita, onko niitä joiltain osin tarpeen eriyttää.

Päätös: Merkittiin alustukset ja käyty keskustelu tiedoksi ja sovittiin, että käydään asian osalta tarkemmat jatkokeskustelut asianomaisten ministeriöiden kesken.

6 Lasten ja nuorten osallisuus ja luottamus

Erityisasiantuntija **Laura Kuusio** kansallisesta lapsistrategiasta (SRM) kertoo kansallisen lapsistrategian johdolla vuosina 2025–2026 toteutettavasta [valtioneuvoston osallisuuspilotista](#), jossa lapsia ja nuoria kuullaan seuraavan hallitusohjelman tietopohjan valmistelun yhteydessä. Pilotin tavoitteena luoda kestävä rakenne lasten ja nuorten osallistamiseksi valtioneuvoston tasolla. Pilotti toteutetaan kahdessa osassa: marraskuussa 2025 toteutettiin sähköinen kysely, johon saatiin lähes 17 000 vastausta 5.–9.-luokkalaisilta ympäri Suomea. Alkuvuonna järjestetään dialogeja yhteistyössä Erätauko-säätiön kanssa ja digiraateja yhteistyössä mm. koulujen kanssa.

Johtaja **Henni Axelin** opetus- ja kulttuuriministeriöstä kertoi [asiantuntijaryhmästä](#), jonka tehtävänä on selvittää nuorten tulevaisuususkon heikkenemiseen vaikuttavia tekijöitä sekä laatia suosituksia tilanteen parantamiseksi. Työryhmä julkaisee suosituksensa toimista tulevaisuususkon vahvistamiseksi 25.3.2026. Tarkoitus on ennen kaikkea käynnistää yhteiskunnallista keskustelua siitä, mitä nuorten tulevaisuususkon vahvistamiseksi voidaan tehdä.

Johtava asiantuntija **Jaana Tapanainen-Thiess** valtioneuvoston kansliasta esitteli valmisteilla olevaa [tulevaisuusselonteon](#) 2. osaa, joka keskittyy erityisesti nuoriin. Selonteon valmistelun yhteydessä on koottu tietoa eri hallinnonaloilla olevista keskeisistä valmisteluista nuorten osallisuuteen liittyen. Koontia voidaan tarvittaessa täydentää. Tulevaisuusselonteko linkittyy myös komission kansalaispaneelityöhön ylisukupolvisesta oikeudenmukaisuudesta sekä sen pohjalta tehtävään strategiaan. Selonteon on tarkoitus valmistua kevään 2026 aikana.

Keskustelussa todettiin, että nuorten osallisuuden edistämiseksi on tehty hyvää valtioneuvostotason yhteistyötä eri ministeriöiden kesken, ja tätä on syytä jatkaa tiedonvaihdon tehostamiseksi ja päällekkäisyyksien välttämiseksi. Tuotiin esiin nuorten osallisuuteen liittyviä valmisteluja, kuten ulkoministeriön valmisteleva Nuoret, rauha ja turvallisuus -ohjelma. Todettiin, että olisi olennaista tarkastella maahanmuuttajataustaisten ja saamelaisnuorten tilannetta sekä miten erilaiset syrjintäkokemukset voivat vaikuttaa haluun osallistua. Etnon puitteissa on tarkoitus käydä demokratia-aiheisia dialogeja syksyllä 2026. Nuorten tulevaisuususkon kannalta on tärkeä pohtia, olisiko mahdollista laatia yhteisiä tavoitteita tulevan hallitusohjelman valmisteluja varten.

Päätös: Merkittiin alustukset ja käyty keskustelu tiedoksi.

7 Ajankohtaiskatsaus

Käytiin tour de table ajankohtaisista demokratian edistämiseen liittyvistä hankkeista, toimenpiteistä ja kehityskuluista:

Oikeusministeriössä on käynnissä Kansalaispaneelit ministeriöissä -hanke, jossa pilotoidaan lasten ja nuorten kansalaispaneeleita sekä arvioidaan puntaroivan kansalaispaneelin soveltuvuutta ministeriöiden valmistelu- ja päätöksentekoprosessien tueksi. Etno järjestää demokratiadialogeja nuorille syksyllä 2026 ja rasismidiialogien sarja jatkuu keväällä 2026. Sähköisten aloitepalveluiden kokonaisuudistus käynnistyy keväällä 2026. EU- ja kansainvälisen tason demokratiatyö on ollut intensiivistä, mm. EU:n kansalaisyhteiskuntastrategia ja Demokratian kilpi. Lisäksi yhteistyössä OECD:n kanssa järjestettiin kansalaisyhteiskunnan tilan arviointia koskeva tilaisuus (Civic Space Scan) edellisviikolla.

Ulkoministeriön osalta tuotiin esiin vuoden 2025 ETYJ-puheenjohtajuus, jossa oli vahva kansalaisyhteiskuntapainotus. Yhteistyö International IDEA:n ja Community of Democracies (COD) -koalition puitteissa jatkuu. USAID:n rahoituksen alasajo on aiheuttanut paineita kansainväliseen demokratiayhteistyöhön. Ajankohtaisia ovat myös EU:n tulevan rahoituskehityksen valmisteluun liittyvä työ sekä kansallinen rahoitus demokratiatyölle.

Ympäristöministeriössä kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien lisääminen ympäristö- ja ilmastoasioissa on ollut agendalla jo pitkään, esimerkkinä saimaannorppa-hankekokonaisuus. Myös rakennetun ympäristön alalla on paljon projekteja, joissa kansalaisosallistuminen on keskeisessä roolissa.

Sisäministeriössä on valmisteltu valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden selonteko, joka on parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä.

Päätös: Merkittiin tiedoksi.

8 Muut asiat

Työryhmän sihteeristö kertoi, että työryhmän kokoonpanomuutosta koskeva päätös on oikeusministeriössä tekeillä. Uudet jäsenet oli kutsuttu tähän kokoukseen asiantuntijoina.

9 Seuraavat kokoukset

To 5.3.2026 klo 14.00–16.00

To 23.4.2026 klo 14.00–16.00

10 Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 14.39.